

การศึกษาศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่

ปิลันธนา ชมพูนันท์⁴
play_sport@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระดับตำแหน่งงานในปัจจุบันต่อศักยภาพผู้ประกอบการทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ด้านธุรกิจการจัดการประชุมและนิทรรศการ (Organizer) ด้านระบบลอจิสติกส์ (Logistics) ด้านสาธารณูปโภค (Public Utility) ด้านที่พักและโรงแรม (Accommodation) ด้านการรักษาความปลอดภัย (Security) ด้านร้านอาหาร ภัตตาคาร (Restaurant) ด้านธุรกิจนำเที่ยว (Tour Agency) ด้านนันทนาการและความบันเทิง (Recreation and Entertainment) ด้านร้านค้าของที่ระลึก (Souvenir) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง คิดรวมทั้งสิ้น 432 คน และได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 402 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.05 ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า "เอฟ" (F-test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-30 ปี มีอายุการทำงานระหว่าง 12 ปีขึ้นไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งในปัจจุบัน คือ หัวหน้างาน มีสาขาอาชีพในปัจจุบันด้านที่พักและโรงแรม (Accommodation) และระดับการศึกษาสูงสุดคือปริญญาตรี หรือเทียบเท่า การจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่ มีระดับศักยภาพของผู้ประกอบการทั้ง 9 ด้าน อยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อพิจารณาความแตกต่างของความคิดเห็นระหว่างตำแหน่งงานในปัจจุบัน ได้แก่ ผู้บริหาร, หัวหน้างาน, ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการ, กรรมการผู้จัดการ และผู้จัดการต่อศักยภาพผู้ประกอบการทั้ง 9 ด้าน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่

คำสำคัญ : 1). การท่องเที่ยว 2). การประชุมและนิทรรศการ 3). ศักยภาพ 4. จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

The purposes of this research were to study the potentiality of conference and exhibition management in Chiangmai and to compare attitudes towards the present positions of the entrepreneurs' potentiality on 9 aspects which consisted of organizer management, logistics, public utility, accommodation, security, restaurant, tour agency, recreation and entertainment, as well as souvenir. The samples of related entrepreneur consisted of 432 persons, 402 copies of questionnaire returned and made 93.05%. The researcher analyzed data statistically by means of percentage, mean, S.D., and F-test with statistically significant at .05 level.

The research results showed that the majority of received questionnaire was from female at the age of 2630 and over 12 years of working experience. Most of the questionnaire answers were of present titles of department heads. Their present job counted on accommodation providers. Their

⁴ นิสิตปริญญาโท สำนักวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

latest educational background was either bachelor degree level or equivalent. The conference and exhibition management in Chiangmai showed the 9 levels of entrepreneurs at high 'level. Considering the difference of attitudes perceived by administrators, department heads, entrepreneurs/owners, general managers and managers towards 9 aspects, at .05 of significance, it showed the same attitudes except on public unity. The administrators and entrepreneurs/owners, and administrators and general managers compared showed different attitude toward conference venue. The management and exhibition showed adequate electricity, water supply, telephones and internets systems. On accommodation aspect, it was founded that the attitudes of administrators and department heads were different especially on booking. It finally turned out that Chiangmai had potentiality to manage conferences and exhibitions.

Keywords: 1). Tourism, 2). MICE, 3). Potential, 4). Chiangmai Province

ความเป็นมาของปัญหา

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ.2547-2551 ยุทธศาสตร์ที่ I การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริม World Event Marketing เสนอขายเทศกาลงานประเพณี และกิจกรรมให้เป็นสินค้าการท่องเที่ยวหลัก ทั้งกับ Trade และ Consumer ในตลาดที่มีศักยภาพ และมีความสนใจอย่างครบวงจร สร้างความต่อเนื่องและความสม่ำเสมอในการจัด World Event Marketing เพื่อนักท่องเที่ยวจดจำและเกิดค่านิยมในการเดินทางท่องเที่ยว สร้างช่องทางการขายให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน และด้านนโยบายการท่องเที่ยว ได้กำหนดให้บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกโดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศและยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมการสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชีย (ยุทธศาสตร์และนโยบาย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2551))

การท่องเที่ยวรูปแบบการจัดการประชุมและนิทรรศการ (MICE) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ลักษณะของกิจกรรมดังกล่าวอาจมีความเกี่ยวพันกัน กล่าวคือ การจัดนิทรรศการนานาชาติ และอาจมีการจัดประชุมแทรกอยู่ในงาน หรือผู้ที่เดินทางแบบการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล อาจเดินทางเข้าร่วมประชุมแทรกอยู่ในการเดินทาง และการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เดินทางเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีรายได้สูง การใช้จ่ายสูง การศึกษาสูงและเป็นผู้นำทางความคิด ดังนั้นหากเลือกที่จะมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวใด ย่อมเป็นการเพิ่มรายได้และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ โดยจากสถิติล่าสุดในปี 2550 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยว MICE 5.8% ของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และทำรายได้ 12.6% ของรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 75,000 บาท ต่อคน ต่อทริป (5-7 วัน) มากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไปประมาณ 2-3 เท่า (Thailand Convention & Exhibition Bureau, 2551)

สมชาย วงศ์สวัสดิ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในสมัยรัฐบาลปี พ.ศ 2551 กล่าวภายหลังประชุมตรวจติดตามงานหัวหน้าส่วนราชการที่จังหวัดเชียงใหม่ว่า ปัญหาหลักคือที่ประชุมต้องการให้มีการสานต่อโครงการจัดสร้างศูนย์ประชุมนานาชาติ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโครงการตั้งแต่สมัยพันตำรวจโททักษิณ

ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรีและต่อมารัฐบาลชุดที่ผ่านมาได้สั่งการให้ศึกษาใหม่ ซึ่งภาคเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ระบุว่าได้มีการลงทุนหลายภาคส่วนอย่างกว้างขวางทั้งการสร้างโรงแรม และสถานบริการไว้รองรับ โดยศูนย์ประชุมดังกล่าวจะสามารถดึงดูดผู้ที่มีกำลังซื้อสูงจากทั่วโลกให้เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีรับที่จะนำเรื่องดังกล่าวไปเสนอที่รัฐมนตรีที่รับผิดชอบพิจารณาเข้าสู่การประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อจะได้เร่งดำเนินการเชื่อมต่อก่อนสิ้นปีงบประมาณ

วีระศักดิ์ โควสุรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะกรรมการโครงการก่อสร้างศูนย์ประชุมจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2551 ว่า เป็นการประชุมเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะกรรมการทั้ง 3 คณะ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการกำหนดร่างขอบเขตของงาน (ทีโออาร์) คณะกรรมการกำหนดราคากลาง และคณะกรรมการประกวดราคาจ้างงาน เพื่อดำเนินการก่อสร้างศูนย์ประชุมดังกล่าวให้เป็นไปตามปฏิทินขั้นบันไดที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ตั้งเป้าหมายว่าจะสามารถเซ็นสัญญาโครงการดังกล่าวภายในสิ้นปีนี้ และใช้ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 2 ปี ขณะที่งบประมาณการก่อสร้างมีความชัดเจนว่ารัฐจะเป็นผู้ลงทุนทั้งหมด แต่ยังไม่สามารถสรุปตัวเลขได้จนกว่าจะถึงขั้นตอนประกวดราคาแล้วเสร็จ เนื่องจากผู้ออกแบบได้ประเมินราคา ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2551 ไว้ที่ 2,300 ล้านบาท (ไม่รวมค่าตกแต่งภายใน) ซึ่งเพิ่มจากราคาประเมินเมื่อปี 2547 ซึ่งอยู่ที่ 1,898 ล้านบาท วีระศักดิ์ โควสุรัตน์ กล่าวว่า สำหรับผู้บริหารศูนย์ประชุมนั้น ยอมรับว่ารัฐไม่สามารถแบกรับภาระได้ จึงต้องเปิดให้เอกชนเข้ามาบริหารแทน ซึ่งจะเป็นรูปแบบเดียวกับศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ มีความจำเป็นอย่างมากที่รัฐต้องเร่งก่อสร้างศูนย์ประชุมเชียงใหม่ เพราะเวลานี้รายจ่ายกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประชุมสัมมนา (ไมซ์) สูงมาก ขณะที่ไทยมีศูนย์ประชุมระดับนานาชาติไม่กี่แห่งเทียบกับสิงคโปร์ ซึ่งมีความพร้อมและรองรับการจัดประชุมได้ถึง 4,000 งาน ประกอบกับเห็นว่า จังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพทั้งที่พัก สนามบิน ถนนอาร์ 3เอ ซึ่งเชื่อมจากจีน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างตำแหน่งงานในปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามต่อศักยภาพผู้ประกอบการทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ประกอบการธุรกิจการจัดการประชุมและนิทรรศการ (Organizer), ด้านระบบลอจิสติกส์ (Logistics), ด้านสาธารณูปโภค (Public Utility), ด้านที่พักและโรงแรม (Accommodation), ด้านการรักษาความปลอดภัย (Security), ด้านร้านอาหาร ภัตตาคาร (Restaurant), ด้านธุรกิจนำเที่ยว (Tour Agency), ด้านนันทนาการและความบันเทิง (Recreation and Entertainment), ด้านร้านค้าของที่ระลึก (Souvenir)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้บริหารของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน หรือองค์กรนั้น ๆ ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติ ดังนี้ ผู้ประกอบการด้านการจัดการประชุมและนิทรรศการ (Organizer) สมาชิกของสมาคมส่งเสริมการจัดประชุมนานาชาติ (Thailand Incentive and

Convention Association = TICA) จำนวน 11 ราย, ผู้ประกอบการด้านระบบลอจิสติกส์ จำนวน 19 ราย, ผู้ประกอบการด้านที่พักโรงแรม สมาชิกสมาคมธุรกิจโรงแรมไทย ภาคเหนือในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีจำนวนห้องพักตั้งแต่ 50 ห้องขึ้นไป จำนวน 46 ราย, ผู้ประกอบการด้านร้านอาหาร ภัตตาคาร สมาชิกชมรมภัตตาคารและร้านอาหารจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีจำนวนที่นั่งตั้งแต่ 200 ที่นั่งขึ้นไป จำนวน 24 ราย, ผู้ประกอบการด้านบริการธุรกิจนำเที่ยว จำนวน 31 ราย, ผู้ประกอบการด้านร้านค้าของที่ระลึกขนาดใหญ่ จำนวน 2 ราย, ผู้ประกอบการด้านแหล่งนันทนาการขนาดใหญ่ จำนวน 2 no. ผู้ประกอบการด้านการรักษาความปลอดภัย จำนวน 1 ราย, ผู้ประกอบการด้านสาธารณูปโภค จำนวน 3 ราย, องค์การสื่อสารมวลชน จำนวน 3 กบ, กลุ่มหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม I ชุด และแบบสัมภาษณ์ 1 ชุด ดังนี้

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ inn อายุ อายุการทำงาน ตำแหน่งการทำงานในปัจจุบัน สาขาอาชีพในปัจจุบัน ระดับการศึกษาสูงสุด โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกคำตอบ (Multiple Choice Item) และแบบปลายเปิด (Open-ended)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 9 ด้าน

2. แบบสัมภาษณ์ สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่งงาน อายุ อายุการทำงาน ระดับการศึกษาสูงสุด และสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานในการจัดการประชุมและนิทรรศการของแต่ละผู้ประกอบการ

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีศักยภาพทั้ง 9 ด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมในการจัดการประชุมและนิทรรศการ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการจังหวัดเชียงใหม่ด้านที่ 1 ถึง ด้านที่ 9

ที่	ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ
1	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านผู้ประกอบการธุรกิจการจัดการประชุมและนิทรรศการ (Organizer)	มาก
2	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านระบบลอจิสติกส์ (Logistics)	มาก
3	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านสาธารณูปโภค (Public Utility)	มาก
4	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านที่พักและโรงแรม (Accommodation)	มาก
5	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านการรักษาความปลอดภัย (Security)	มาก
6	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านร้านอาหาร ภัตตาคาร (Restaurant)	มาก
7	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านธุรกิจนำเที่ยว (Tour Agency)	มาก
8	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านนันทนาการและความบันเทิง (Recreation and Entertainment)	มาก
a	ศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการ ด้านร้านค้าของที่ระลึก (Souvenir)	มาก
	รวม	มาก

2. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างตำแหน่งงานในปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามต่อศักยภาพผู้ประกอบการทั้ง 9 ด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในแต่ละตำแหน่งงานในปัจจุบัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการจังหวัดเชียงใหม่ด้านที่ 1 ถึง ด้านที่ 9 โดยจำแนกตามตำแหน่งการทำงานในปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่	ศักยภาพ	ผู้บริหาร		หัวหน้างาน		ผู้ประกอบการ/ เจ้าของกิจการ		กรรมกร ผู้จัดการ		ผู้จัดการ		F	p
		$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1	Potential of Organizer	3.65	0.63	3.74	0.60	3.87	0.63	3.86	0.56	3.80	0.69	1.05	0.38
2	Potential of Logistics	3.71	0.55	3.73	0.60	3.72	0.73	3.56	0.54	3.68	0.59	0.50	0.74
3	Potential of Public Utility	3.97	0.59	3.79	0.64	3.71	0.75	3.59	0.71	3.74	0.66	1.66	0.16
4	Potential of Accommodation	4.54	0.52	4.23	0.61	4.25	0.69	4.26	0.60	4.31	0.55	2.12	0.08
5	Potential of Security	3.71	0.72	3.68	0.82	3.65	0.90	3.73	0.65	3.56	0.87	0.46	0.77
6	Potential of Restaurant	4.18	0.64	4.13	0.64	4.06	0.69	3.96	0.60	4.16	0.51	0.90	0.46
7	Potential of Tour Agency	4.28	0.49	4.16	0.59	4.00	0.70	3.97	0.54	4.11	0.45	2.29	0.06
	Potential of Recreation and Entertainment	3.97	0.62	4.02	0.70	3.96	0.76	3.93	0.69	3.70	0.60	0.18	0.95
9	Potential of Souvenir	4.05	0.48	4.05	0.64	3.92	0.83	4.04	0.49	4.07	0.51	0.83	0.51

p > 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

I. ระดับศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการจังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกทั้งหมด 9 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านผู้ประกอบการธุรกิจการจัดการประชุมและนิทรรศการ (Organizer) พบว่า ระดับศักยภาพด้านผู้ประกอบการธุรกิจการจัดการประชุมและนิทรรศการ (Organizer) อยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ สำหรับระดับศักยภาพสูงสุด คือ อุปกรณ์และความพร้อมในการจัดการประชุมและนิทรรศการ เนื่องจากอุปกรณ์ในการจัดการประชุมและนิทรรศการ (Technical Equipment) ประกอบด้วย เครื่องฉายภาพ (Projector), อุปกรณ์สำหรับในการแปลภาษา, เครื่องช่วยประมวลผล (Digi Vote), เครื่องอัดเทป เครื่องถ่ายเอกสาร โทรศัพท์ วิดีโอ, โทรศัพท์, โทรสาร, คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ (Printer), ระบบไฟที่จัดขึ้นพิเศษสำหรับการประชุม, เครื่องใช้สำนักงาน (สำนักงานบริการธุรกิจและที่ปรึกษาสถาบันทรัพยากรสิ่งแวดล้อมแห่งจุฬาฯ, 2542)

1.2 ด้านระบบลอจิสติกส์ (Logistics) พบว่า เทคโนโลยีความทันสมัยของการให้บริการ (การจองตั๋วเดินทาง e-ticket) ในการขนส่งผู้โดยสารการจัดการประชุมและนิทรรศการทางบก ทางเรือ ทางอากาศ นั้นมีศักยภาพสูงสุด เนื่องจากในปัจจุบันมีเทคโนโลยีของอินเทอร์เน็ตเข้ามาช่วยให้ความสะดวกแก่ผู้บริโภคในการจองตั๋วเดินทาง หรือการขนส่งสินค้าและสิ่งของต่าง ๆ

1.3 ด้านสาธารณูปโภค (Public Utility) พบว่า สถานที่จัดการประชุมและนิทรรศการมีระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบโทรศัพท์ และระบบอินเทอร์เน็ตรองรับอย่างเพียงพอในการจัดการประชุมและนิทรรศการ นั้นมีศักยภาพสูงสุด สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ เกียรติชัย ลออวรากุล (2552) ว่าทางการไฟฟ้า และการประปาของทางจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมในการรองรับศูนย์ประชุมนานาชาติเรียบร้อยแล้ว รวมไปถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์ ICT ตามมติครม. นั้น ทางกสท., TOT, TT&T มีการรองรับระบบโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ซึ่ง ณ ขณะนี้มีเพียงพอเกินความต้องการของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่แล้ว (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2552)

1.4 ด้านที่พักและโรงแรม (Accommodation) พบว่า ชีตความสามารถให้บริการของบุคลากร ศักยภาพสูงสุด สอดคล้องกับ นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์ (2550) ที่พบว่า ผลการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการเรียนรู้ และใช้ภาษาต่างประเทศขั้นพื้นฐานกับนักท่องเที่ยวต่างชาติของกลุ่มภาคีโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยศักยภาพด้านการเรียนรู้และใช้ภาษาต่างประเทศในการกล่าวขอบคุณ และขอโทษสูงสุด รองลงมาคือ การทักทาย และการขอให้พูดช้า พูดซ้ำ ๆ จะพูดอย่างไร ตามลำดับ

1.5 ด้านการรักษาความปลอดภัย (Security) พบว่า ระดับศักยภาพสูงสุดคือ จำนวนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของจังหวัดเชียงใหม่มีความเพียงพอ และรองลงมาคือ จำนวนอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยของจังหวัดเชียงใหม่มีความเพียงพอ สอดคล้องกับ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยข้อกำหนดสำหรับการจัดประชุม สัมมนา และนิทรรศการ (มอก .22300-2551) ให้ข้อกำหนดไว้ว่า ทรัพยากร รวมถึง ทรัพยากรบุคคล เช่น คนงานที่ปฏิบัติงานที่มีผลกระทบกับระบบการจัดการด้านการรักษาความ

ปลอดภัย และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และทรัพยากรด้านการเงิน สารสนเทศ และสินทรัพย์ทางปัญญา โดยบุคลากรต้องมีความสามารถบนพื้นฐานของการศึกษาฝึกอบรม ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ องค์กรต้องสร้างขีดความสามารถในการสนับสนุนการรักษาความปลอดภัยให้สามารถ ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ขาดแคลนในเรื่อง กำลังคน เครื่องมือ อุปกรณ์ อาหารและเครื่องดื่ม

1.6 ด้านร้านอาหาร ภัตตาคาร (Restaurant) พบว่า ระดับศักยภาพสูงสุดคือ จำนวนบุคลากรของ ร้านอาหาร ภัตตาคาร ในการให้บริการ สอดคล้องกับ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2550) ว่า ธุรกิจอาหารและ เครื่องดื่ม (Food and Beverage) อาหารและเครื่องดื่มจัดเป็นสินค้าบริโภคพื้นฐานซึ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหลัก สิ่งสำคัญของธุรกิจประเภทนี้ คือ การบริการที่คำนึงถึงคุณภาพของบุคลากร อาหารที่สะอาด ถูกหลักอนามัย และราคาเหมาะสมกับคุณภาพ

1.7 ด้านธุรกิจนำเที่ยว (Tour Agency) พบว่า สำหรับระดับศักยภาพสูงสุดคือ จำนวนแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ วคิน บัญญัติวรตระกูล (2548) ที่พบว่าด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว มีผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งชาวไทยและชาว ต่างประเทศ มีโอกาสขยายตัวเนื่องจากมีปริมาณการกลับมาเที่ยวครั้งที่ 2 และ 3 โดยมีความสนใจในวัฒนธรรม ท้องถิ่น

1.8 ด้านนันทนาการและความบันเทิง (Recreation and Entertainment) พบว่า ระดับศักยภาพสูงสุด คือ จำนวนบุคลากรในการให้บริการ สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพันทิพ เลิศประดิษฐ์ ว่า ทางไนท์ซาฟารี มี พนักงานในการให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และทั่วถึง รวมไปถึงคุณภาพในการให้บริการทั้งด้าน ภาษาต่างประเทศ และการบริการอย่างเป็นกันเองของพนักงาน เนื่องจากการฝึกอบรมพนักงานมาเป็นอย่างดี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2552)

1.9 ด้านร้านค้าของที่ระลึก (Souvenir) พบว่า ระดับศักยภาพสูงสุดคือ จำนวนบุคลากรในการให้บริการ ของร้านค้าของที่ระลึก สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของยรรยง ค่ายวง หัวหน้าชมรมหมู่บ้านถวาย (2552) ว่า บุคลากรในการให้บริการมีจำนวนมาก สามารถให้บริการอย่างทั่วถึง และเต็มที่ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2552)

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการจังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนก ตามตำแหน่งงานในปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 9 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านผู้ประกอบการธุรกิจการจัดการประชุมและนิทรรศการ (Organizer) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการจัดงานแต่ละครั้งประเทศไทยมีสมาคมส่งเสริมการจัดประชุมนานาชาติ (Thailand Incentive and Convention Association = TICA) ควบคุมดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และมีสมาชิกผู้ประกอบการด้าน การจัดการประชุมและนิทรรศการในประเทศไทยทั้งหมด จำนวน 11 ราย ซึ่งล้วนมีศักยภาพ และประสบการณ์ในการ จัดงานแล้วทั้งสิ้น

2.2 ด้านระบบลอจิสติกส์ (Logistics) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการรองรับการเดินทางมายัง จังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมด 4 เส้นทาง ได้แก่ รถยนต์, รถประจำทาง ซึ่งมีรถโดยสารธรรมดาและรถโดยสารปรับอากาศ ของ บ.ข.ส. และของเอกชน ไปเชียงใหม่ทุกวัน หลายเวลาการเดินทาง (บริษัท ขนส่ง จำกัด, 2552), รถไฟซึ่งมี ทั้งหมด 6 รอบการเดินทาง (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2552) และเครื่องบิน ซึ่งมีเที่ยวบินกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ทั้งหมด 14 เที่ยวบิน เชียงใหม่-กรุงเทพฯ ทั้งหมด 12 เที่ยวบิน (นับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2552) (บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท บางกอกแอร์เวย์ จำกัด บริษัท แอร์เอเชีย เอวิชั่น จำกัด และ บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด, 2552)

2.3 ด้านสาธารณูปโภค (Public Utility) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็นของด้านสาธารณูปโภค (Public Utility) ยกเว้นความคิดเห็นในประเด็น สถานที่จัดการประชุมและนิทรรศการมีระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบโทรศัพท์ และระบบอินเทอร์เน็ต รองรับ อย่างเพียงพอในการจัดการประชุมและนิทรรศการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของตำแหน่งในปัจจุบัน ประเด็นสถานที่จัดการประชุมและนิทรรศการมีระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบโทรศัพท์ และระบบอินเทอร์เน็ต รองรับอย่างเพียงพอในการจัดการประชุมและนิทรรศการ พบว่า ตำแหน่งระดับผู้บริหารกับผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการ และตำแหน่งระดับผู้บริหารกับกรรมการผู้จัดการ มีความ คิดเห็นแตกต่างกันในประเด็นสถานที่จัดการประชุมและนิทรรศการมีระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบโทรศัพท์ และระบบอินเทอร์เน็ต รองรับอย่างเพียงพอในการจัดการประชุมและนิทรรศการ สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ เกียรติชัย ลอวรารากุล (2552) ว่าทางการไฟฟ้า และการประปาของทางจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมในการรองรับ ศูนย์ประชุมนานาชาติเรียบร้อยแล้ว รวมไปถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์ “ICT” ตามมติ คณะรัฐมนตรี (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2552)

2.4 ด้านที่พักและโรงแรม (Accommodation) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็นของด้านที่พักและโรงแรม (Accommodation) ยกเว้นความคิดเห็นใน ประเด็นความสะดวกในการติดต่อจองที่พักและโรงแรมของด้านที่พักและโรงแรม (Accommodation) แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของตำแหน่งในปัจจุบัน ประเด็นความ สะดวกในการติดต่อจองที่พักและโรงแรม พบว่า ตำแหน่งระดับผู้บริหารกับหัวหน้างาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันใน ประเด็นความสะดวกในการติดต่อจองที่พักและโรงแรม สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ นุญ สุวรรณวิสูตร นายก สมาคมโรงแรมไทย (ภาคเหนือตอนบน) (2552) ว่า ด้านการจองที่พักและโรงแรมนั้น มีการจอง 2 ระบบ คือ ผ่าน ตัวแทน (Agency) และติดต่อกับทางโรงแรมโดยตรง ซึ่งทางโรงแรมส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่มี “Website” และ “E-mail” ไว้บริการลูกค้า ทำให้ลูกค้าได้รับความสะดวก ในการจองที่พักก่อนล่วงหน้าการเดินทาง

2.5 ด้านการรักษาความปลอดภัย (Security) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ

พัชรินทร์ ใจพรหมมา (2552) ว่า จังหวัดเชียงใหม่จึงมีความพร้อมในการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ผู้เข้าร่วมประชุม หรือแขกบ้านแขกเมือง ที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ ดังเหตุการณ์ที่ผ่านมา ซึ่งได้มีการต้อนรับอดีตนายกรัฐมนตรีหลายท่าน หลายสมัย ทั้งยังพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งของประเทศไทย และต่างชาติมาแล้วทั้งสิ้น ทำให้มั่นใจได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่สามารถรักษาความปลอดภัยได้เป็นอย่างดีเยี่ยม (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2552)

2.6 ด้านร้านอาหาร ภัตตาคาร (Restaurant) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับข้อมูลของชมรมภัตตาคารและร้านอาหารจังหวัดเชียงใหม่ (2551) ซึ่งได้ทำการรวบรวมสมาชิกร้านอาหารทุกขนาดการให้บริการในจังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 102 ร้าน และมีพื้นที่ให้บริการทั้งหมด 15,751 ที่นั่ง แสดงให้เห็นว่าร้านอาหารและภัตตาคารในจังหวัดเชียงใหม่มีเพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก

2.7 ด้านธุรกิจนำเที่ยว (Tour Agency) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับแผนส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พรศิริ มโนหาญ ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2551) เปิดเผยว่า ประการแรก ต้องเร่งประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยให้กลับคืนมาโดยเร็ว นอกจากนั้นจัดแพรมหริปเชิญสื่อและบริษัทนำเที่ยว เข้ามาเยี่ยมชมประเทศไทยอีกครั้ง โดยแบ่งเป็นรายตลาด เริ่มจากประเทศแถบยุโรป และออสเตรเลีย เป็นอันดับแรก สำหรับตลาดในประเทศจะมีการออกแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อเนื่องภายใต้สโลแกน “เที่ยวไทยศรีกรรณ เศรษฐกิจไทยคึกคัก” เช่นเดิมโดยจะมีแคมเปญย่อยที่เรียกว่า 108 1900 การกิจเที่ยวไทย ซึ่งจะบรรจุกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 70 งาน ททยอยออกมาอย่างต่อเนื่อง

2.8 ด้านนันทนาการและความบันเทิง (Recreation and Entertainment) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2551) ได้เสนอแหล่งและกิจกรรมนันทนาการภายในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด 21 กิจกรรม

2.9 ด้านร้านค้าของที่ระลึก (Souvenir) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งงานในปัจจุบัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกประเด็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของยรรยง ค่ายวง หัวหน้าชมรมหมู่บ้านถวาย (2552) ว่ามีคลังสินค้าของที่ระลึกเก็บไว้พร้อมรองรับการจำหน่ายเป็นจำนวนมาก และคุณภาพของสินค้าส่วนใหญ่เป็นผลผลิตมาจากช่างที่มีประสบการณ์ และมีความชำนาญเป็นอย่างมาก จึงทำให้สินค้ามีคุณภาพ ทนทาน และสวยงามตามแบบฉบับของชาวเหนือบุคลากรในการให้บริการมีจำนวนมาก สามารถให้บริการอย่างทั่วถึง และเต็มที่ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2552)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการศึกษาศักยภาพการจัดการประชุมและนิทรรศการจังหวัดเชียงใหม่ สามารถบอกได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมในการรองรับการจัดการประชุมและนิทรรศการ รวมถึงความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จาก การลงทุนของภาคเอกชนในการสร้างโรงแรมและที่พักขึ้นอย่างมากมาย เป็นต้น
2. จังหวัดเชียงใหม่มีความต้องการเป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมระดับนานาชาติ เพื่อเป็นการส่งเสริมรายได้ในชุมชนไม่เพียงแต่ในจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงทุกจังหวัดในภาคเหนือ และที่สำคัญยังเป็นการส่งเสริมรายได้ให้แก่ประเทศชาติอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรพัฒนาหรือจัดสร้างระบบขนส่งมวลชนภายในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดให้มีรถประจำทางอย่างเพียงพอ และทั่วถึงเป็นสากลสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมขนส่งในจังหวัดเชียงใหม่ยังไม่มีระบบขนส่งมวลชนของรัฐ รถสองแถวที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบันยังมีความแตกต่างในด้านมาตรฐาน การบริการ ความสะอาด และความปลอดภัย
2. ภาครัฐควรจัดให้มีการอบรม พัฒนาความรู้ความสามารถในการให้บริการของผู้ประกอบการทั้ง 9 ด้าน ให้เป็นสากลและไปในทิศทางที่ถูกต้องตามหลักมาตรฐานการจัดประชุมและนิทรรศการ
3. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการจัดประชุมและนิทรรศการระดับนานาชาติมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง ฉบับที่ 5. (2536). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2551, จาก <http://www.ptit.org/legalbase/downloads/TF0420I05.pdf>
- นุก สุวรรณวิสูตร. (2552). การเตรียมการของสมาคมโรงแรมในการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่ เชียงใหม่ สัมภาษณ์
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2551). ททท.ระดมสมองปรับแผนตลาดจัดแฟรมทริป หวังดึงยุโรปกลับมาทัน, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม, 2551 จาก http://www.mots.go.th/ewt_news.php?nid=1427&filename=index
- การท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวง. (2551). ยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2551 – 2554, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552 จาก http://www.mots.go.th/more_news.php?cid=66&filename=index
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2551). ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมท่องเที่ยว, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2551, จาก <http://thai.tourismthailand.org/activities/chiangmai-50-1.html>

- เกียรติชัย ลอจวรากุล. ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ. (2552). การเตรียมความพร้อมการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่, เชียงใหม่ : บทสัมภาษณ์
- ชมรมภัตตาคารและร้านอาหารจังหวัดเชียงใหม่. (2551). รายชื่อสมาชิก. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
- ชลิต อ่อนเจริญ. (2552). การเตรียมการของชมรมภัตตาคารและร้านอาหารในการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
- ชายชาติ ลิ้มเจริญ. (2552). การเตรียมความพร้อมการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
- ธนิศ ไสรัตน์. (2549). เมื่อประเทศไทยอยากเป็น...Transport Logistics Hub ศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาคอินโดจีนและจีนตอนใต้. กรุงเทพฯ : วี-เชิร์ฟ โลจิสติกส์.
- บริษัท อินฟอร์เมชั่น โพรไวเดอร์ แอนด์ คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2545). รายงานโครงการสำรวจการจัดประชุมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล และการจัดแสดงสินค้า/นิทรรศการนานาชาติในประเทศไทย 2545. กรุงเทพฯ: อักษรโสภณ.
- พัชรินทร์ ใจพรมมา. ผู้บังคับหมู่ กองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่. (2552). การเตรียมการของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในการจัดการประชุมและนิทรรศการของจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : บทสัมภาษณ์
- มอก. 22300-2551. (2551). มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการด้านการรักษาความปลอดภัย-ข้อกำหนดสำหรับการจัดประชุม สัมมนา และนิทรรศการ. กรุงเทพฯ: สสป.
- มีงสรรพ ขาวसान, ดกุล เครือฟู และอัศวพงศ์ อ้นทอง. (2548). มูลค่าเพิ่มในประเทศของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : รายงานวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วดิน ปัญญาภูตระกูล. (2548). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ระเบียงวัฒนธรรม (กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์). พิษณุโลก: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วีระศักดิ์ โควสุรัตน์. (2551). เร่งขึ้นศูนย์ประชุมเชียงใหม่ปลายปีนี้ วีระศักดิ์บ่นอุป 23 พันล .อาจไม่พอ. กรุงเทพฯ: หนังสือพิมพ์มติชน.
- สำนักบริหารธุรกิจและที่ปรึกษาสถาบันทรัพยากรทางปัญญาแห่งจุฬาฯ. (2542). โครงการศึกษาเพื่อจัดตั้งองค์กรบริหารศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cooper, C., Fletcher, J., Gilbert, D. and Wanhill. (1998). S. Tourism Principles and Practice. 2nd edition. Singapore, Addison Wesley Longman Singapore (Pte) Ltd.
- Gee, C. Y., Makens, J. C. and Choy. (1997). D.J.L. The Travel Industry. (3rd ed). New York: Van Nostrand Reinhold.
- McIntosh, R. W., Goeldner, C. R., and Ritchie J. R. B. (1995). Tourism : Principles, Practices, Philosophies. (7th ed). New York: Wiley.
- Special Scoop. (2006). MICE. Retrieved on February 1, 2008 from http://www.micernagazine.com/column_view.php?col_no=14&mag_id=43